

אמא

שרה ארפסנהאוט. בן דודי אמנון חקר ומצא שהשם "ארפסנהאוט" השתלשל במשך הזמן מן השם "ארבניז" ושמוצאה של אימי הגליצינרית הוא כנראה בחצי האי האיברי ואנחנו כולנו ספרדים. היא היתה גבוהה זקופה ויפה. מעט שחומה ובעלת צמה שחורה וארוכה. בהמשך אנסה לספר עליה ועל התקבלותה בכפר ויתקין.

אמא נולדה בכפר מיכלצ'ה השוכן ליד העיירה הורודנקה הקרובה לצ'רנוביץ' עיר הפלך בגליציה אשר בפולניה. בכפר כמעט ולא היו יהודים. אביה היה מנהל אחוזה שבעליה ישבו בעיר הבירה וורשה. היו לה חמישה אחים ואחיות: דבורה לאה וויקה ונתן ודויד

הם גדלו כילדי כפר פולניים. הבנים רכבו על סוסים והבנות תפרו ורקמו כלי לבן לחתונות. ("כלי לבן" = סדינים וציפות). חיו בשובה ונחת עד... עד שפרצה מלחמת העולם הראשונה. במלחמה גויסו הסוסים והאב איתם הלך ולא שב. האמא גלתה עם ששת ילדיה לצ'כיה. זה לא היה פיקניק. כשנגמרה המלחמה חזרו למיכלצ'ה, אבל זה כבר לא היה זה. הם התארגנו לעלות ארצה בתחילה הבנים ואחר כך האם והבנות. בארץ נקלטו לראשונה במושבה רעננה שם עבדו בפרדסי האיכרים ולזריזותה וכושר עבודתה של אמא יצא שם מוניטין. משם הגיעה לעיר תל אביב. שם מצאה עבודה במלצרות במסעדת בית ברנר, מקום שבו היו אוכלים מנהיגי תנועת העבודה. "מגישה" לא מלצרית. היא הקפידה להבחין בין "מגישה" שזה מצלצל פועלי גאה לבין "מלצרית" שמצלצל פרולטריון מושפל. ויקה שהיתה בת הזקונים היפה והעדינה התחתנה עם דויד והם עברו לפתח תקוה. דויד היה קצת לא משלנו (מעמד הפועלים) היה לו בית בן שלוש קומות מושכר בדמי מפתח ועסק להפצת בשר. אני זוכר שבא למסגריה של אבא ושניהם עמלו ימים אחדים להפוך את משאיתו למשאית קירור. בעינינו החקלאים מן "ההתישבות העובדת" הפצת בשר לא היתה משהו והסתכלנו עליו מלמעלה למטה. גם הוא חשב כך והסתכל עלינו מלמטה למעלה עד... עד שרכש שטח אדמה גדול ליד הירקון, נטע אותו עצי פרי ובלי רקע חקלאי קודם נהיה לחקלאי מצוין. בתחילה היה בא להיוועץ באבא אבל עם הזמן למד וגדל. השטחים שלו היו גדולים משלנו, הזנים שלו מעודכנים משלנו והשיטות שלו משוכללות משלנו ועוד דבר, הוא היה אדם נהדר. לדויד וויקה היה בן יחיד חיים שהיה בן גילי. הוא לא עבד במשק והיה בעינינו ילד עירוני שמור. יום אחד פגשנו אותו בירושלים לבוש ז'קט קורדרוי ונראה כאחד מאנשי הבהמה ואכן הוא עבד ברדיו כקריין והיה כבר אז מפורסם. ישבנו חיים רבקה ואני בקפה עטרה וחיים קימט את מצחו ושאל: "האם אפשר לגלגל את החיים אחורנית?" אני לא זוכר מה היתה התשובה אך למחרת היום התגרש מאשתו ועבר לגור בתל אביב. ואני אחרי שנפגשתי במקרה באהבת

נעורים כתבתי שיר בשם "פגישה עיוורת או היסטוריה אחרת" אבל זה היה כאשר הייתי כבר על סף זקנה.

דבורה התחתנה עם אליעזר חברו של אבא מן העיירה שומסק אשר באוקריינה. הם קנו משק בכפר מעש על יד פתח תקווה. בעצם זה היה שטח מחוץ לכפר, שטח נטול בית ובלי רפת, פרדסים מכל עבר ובית אריזה קטן במרכז "ביקה" כך כינו את זה אז. הם שיפצו את הביקה והפכו לבית, בנו רפת והקימו משק חלב. הימים ימי המסתננים, ערבים כנראה פליטים שברחו, עברו את הגבול ובאו לגנוב מן החקלאים. גנבו בעיקר פרות כי הן הולכות מעצמן. משק ארליך היה מועד לגניבה שהרי עמד מחוץ לכפר בתוך בתוך ים של פרדסים, אבל אמנון שהיה עדיין ילד לא נתן. אמנון שהתעניין בפיזיקה מיגן את הרפת באמצעות תאים פוטואלקטריים (כמו במעלית) שהיו מזעיקים את אבא לצאת עם רובה ולגרש את המסתננים. לימים היה אמנון פרופסור לכימיה פיזיקלית במכון וייצמן ובמילואים, גנרל.

האח נתן הקים משק במושב גבעת חן ליד רעננה. להם נולדו חיים ואורה. חיים למד בבית ספר מקצועי ואחרי הצבא עסק במתן שרות טכני למכונות בתעשיית המזון. התחתן הוליד ילדים וחזר למשק לעסוק בחקלאות יצא ממנו חקלאי מצוין. אורה למדה אחות התחתנה עם פרופסור אבל בשבילי היתה הבת דודה היפה כל כך יפה וכל כך מושכת שאי אפשר ללכת. אני מקווה בשבילה שלא התגלגלה באיזו סבתא מגעילה.

ומה עם האח דויד? זה היה סוד. לימים אמרה אמא שהוא לחיניק וזה יה נורא. כשהכרתי אותו אחרי מלחמת השחרור היה לדוד נחמד.

ומה עם שרה אימי? היכן מצא אותה אבי? שכחתי לשאול. או ברעננה אצל חברו אליעזר ארליך או בתל אביב במסעדת בית ברנר. מצא התחתנו הביאו אותי מקיבוץ מעברות לבית (חדר או שניים) בכפר ויתקין, אבל אז משהו השתבש. איני יודע מה ואין לי מושג במי האשמה תמיד היה לי חשד שזה משהו הקשור בי, אבל מה? היא היתה יותר יפה מן השכנות יותר יפה מן הבנות שלהן (לפי התמונות) יותר חזקה (אז זה היה חשוב מאוד) זריזה וחרוצה מכולם רק מה? היא לא התקבלה. כאשר חלקו את המגרשים אבא והדודה טובה בקשו לגור בשכנות זה לצד זו וכך היה. הדודה טובה כנראה נולדה בצורה של דודה, היא היתה קטנה עגלגלה לא תואר ולא הדר לה. אני זוכר שתמיד שרר ברוגז בין אמא לדודה טובה ברוגז לעולם. אף שאיני זוכר ואולי גם לא ידעתי על מה ולמה, אמא נהלה חרם מי שנכנס אצלם לא יכנס אצלנו (מלבד יוצאים מן הכלל אחדים ובהם אני ואבא), אבל טובה היתה שייכת לכפר המקבל ואמא שמקרוב באה רצתה להתקבל. ולהתקבל זה להתקבל לחברת בעלי המשקים שבכפר, לא לחברים בעלי מקצוע ולא לבעלי מקצוע לא חברים ולא לפועלים סתם, לחברים בעלי משקים המצביעים באסיפה שיש מספר משק והם מכניסים חלב למחלבה. חברים אחרים היו לה והרבה ואולי כולם והיא קיבלה אותם כשרק באו לכפר טיפחה אותם קירבה אותם דיברה איתם כשכבר היו בכפר. בין אלה היו יעקוב הנפח אווה וולנר ומאיר ריזה כולם בעלי מקצוע שאינם חברים.

וולנר היה חשמלאי הכפר. הוא הגיע לארץ עם אשתו אווה שהיתה כנראה גויה שלמה וכאן נולדה בתם היפה עליזה. הם באו אחרי מלחמת העולם השנייה ובהמשך אספר את סיפורם. אווה בלונדינית גבוהה גרומה מעשנת בשרשרת בהסתכלות נוספת אפשר לגלות את שרידי יופייה שחלף. אף שהיו שכנות התיידדו בהזרקה העופות. כאשר נוצר הצורך אמא קיבלה על עצמה את מלאכת ההזרקה אם בגלל הזריזות או כדי לשפר במעט את מצב המזומן. כשהמצב הכלכלי השתפר במעט פרשה. מאז נשארו חברות והיו מדברות זו עם זו שעות. זו בגרמנית בדיאלקט צ'כי וזו בידיש גליצנרית המתחפשת לגרמנית. בסופו של דבר היא הבקיעה את החומה. אבל נתחיל מהתחלה. יום אחד הגיעו לכפר נערים ונערות השייכים לתנועת נוער ציונית בארצות דוברות אנגלית. הם לבשו ג'ינס צמודים (אז עוד לא היה כדבר הזה כאן) דברו אנגלית והיו מפונקים מן הקודקוד ועד קצות האצבעות. הם באו אלינו לחודש להתבסס מארץ הקודש. כולנו נשבנו ברושם שהותיר תחת דשן ארוז בג'ינס צמוד אבל מי לכד את הפלא הזה לעצמו? לוי הרשע ויוסלה השמן וזה נגמר בחתונה וחתונה בכפר זו תמונה של אנשים עם פטישים. הכיצד? כשאני עמדתי להתחתן סיפרתי לרבקה מה הולך להיות וזה הסיפור: בבוקר יום השבת שבא לפני יום החתונה מתחילים לראות ברחוב אנשים במכנסי חקי מגוהצים וחולצות לבנות ובחגורתם פטישים. הם נוהרים כל אחד ברחובו כל אחד בדרכו למגרש הכדורסל אשר במרכז הכפר שם מחכה להם פלטפורמה ענקית ועליה חבילות קש וקרשים מהם הם מקימים בעזרת הפטישים את שולחנות החתונה. בצהרי יום החתונה נאספות הנשים בבית האימון של שכנתנו מנה כשר. בית האימון אשר מאז בעלה נפטר לא ראה אפרוחים ועומד לו ריק באמצע הכפר. בבית האימון מכינות הנשים את העוגות. בערב שבו קורה החתונה נפגשים העוגות עם השולחנות והגברים עם הנשים. כך סיפרתי לרבקה וכך היה בחתונתנו. אבל יוסלה בר התחתן כשהיינו בני עשרים כלומר עשר שנים לפני כן ובחתונה שלו לקחה אימי את מושכות בית האימון, נצחה על הכנת העוגות, ולא היו כעוגות האלה מאז ועד היום. כאשר אני מגיע לכפר ויתקין ופוגש את נעמי, הכלה מאז, אני זוכה לנשיקות, נשיקות תודה על מעשה בית האימון אז. בבית האימון הן לא רק אופות הן גם מפטפות וכך אחרי מספר חתונות עוקבות שאמא ניהלה – כמעט בלי להרגיש היא התקבלה.